

A LES TRES A CASA?

L'impacte social i educatiu de la jornada escolar contínua

Novembre del 2012

ÍNDEX

- La implementació de la jornada compacta o contínua a Catalunya: de les qüestions pedagògiques, a la reivindicació laboral i a l'estalvi econòmic
- Preguntes que orienten l'estudi
- Presentació dels resultats
 - Evidències empíriques de l'impacte educatiu i social de la jornada escolar
 - Tendències internacionals en l'organització del temps escolar
 - Governança del canvi de jornada
 - Conclusions per a Catalunya
- Accions prioritàries

LA JORNADA CONTÍNUA A CATALUNYA

- Factors inductors del canvi de jornada escolar
- Jornada partida vs Jornada contínua
- Preguntes que orienten l'estudi:
 - Disposem d'evidències dels beneficis de la jornada contínua?
 - La compactació de la jornada resol els problemes detectats en la jornada partida? En genera de nous?
 - Quins impactes pot tenir en les famílies aquest canvi d'horari?
 - És compatible la millora de les condicions de treball dels mestres amb els interessos de les famílies?
 - La implementació de la jornada contínua s'ha fet amb les garanties suficients? O hi ha sectors que en surten perjudicats?
 - La implementació del canvi ha recollit el consens necessari de tots els agents?

RESULTATS PRINCIPALS

1. Evidències empíriques de l'impacte de la jornada contínua

- La investigació internacional demostra que el tipus de jornada lectiva no té una relació directa amb els resultats escolars.
- El que influeix substancialment en l'obtenció de bons resultats, no és la quantitat d'hores lectives sinó el tipus de treball realitzat dins l'horari.
- Els arguments cronobiològics no són concloents respecte a quin horari és millor.
- La disponibilitat de tardes lliures tampoc no facilita l'adquisició d'uns ritmes i hàbits quotidians més saludables.

RESULTATS PRINCIPALS

1. Evidències empíriques de l'impacte de la jornada contínua

- No hi ha evidència que la compactació horària permeti passar més temps en família.
- Diversos estudis demostren que la jornada matinal és un factor agreujant de les desigualtats educatives i socials.
- L'OCDE i altres organismes internacionals alerten que la compactació de la jornada lectiva pot comportar riscos si no garanteix l'accessibilitat a activitats i a serveis complementaris.
- S'han detectat millores en el rendiment escolar derivades d'una ampliació del temps educatiu.

RESULTATS PRINCIPALS

2. Tendències internacionals en l'organització del temps escolar

- A Europa hi ha una gran diversitat de jornades i calendaris escolars. La jornada contínua no és majoritària en els països del nostre entorn.
- La jornada escolar matinal és un model en retrocés a nivell internacional.
- Tendències internacionals de modificació dels temps escolars:
 - Els països amb jornada contínua matinal l'amplien amb activitats complementàries a la tarda (per exemple, Alemanya i Suïssa).
 - Els països amb jornada partida que finalitza a primera hora de la tarda, programen activitats de tarda en els mateixos centres escolars (per exemple, EUA o Finlàndia).
 - Noves formes d'ordenació del temps escolar i del treball dins de les aules.

RESULTATS PRINCIPALS

3. Governança del canvi de jornada escolar

- A Catalunya, la implementació de la jornada contínua als centres públics de secundària té diversos punts crítics, tant pel que fa al procediment com al resultat. A diferència d'altres comunitats autònomes:
 - No s'ha requerit l'aprovació de dos terços del consell escolar ni un referèndum a les famílies
 - No s'ha requerit un informe valoratiu de l'ajuntament.
 - No s'ha requerit l'obertura del centre fora d'horari lectiu.
- La compactació de la jornada lectiva s'implanta només als centres públics, mentre que els concertats i privats mantenen la jornada partida.

RESULTATS PRINCIPALS

3. Governança del canvi de jornada escolar

- La major part de la comunitat educativa considera que el procés de compactació de la jornada escolar a secundària s'ha resolt d'una forma excessivament precipitada, poc estudiada i no consensuada.
- Coincidència d'opinions de la comunitat educativa:
 - Demanda de consens
 - Rebuig de fórmules generalitzades
 - Preocupació per la repercussió social
 - Necessitat de revisar les condicions de la compactació horària en determinats entorns
 - Requisits diferents per a l'educació primària

RESULTATS PRINCIPALS

4. Conclusions per a Catalunya

- La compactació de la jornada escolar sense garanties d'accessibilitat a serveis educatius de qualitat més enllà de l'horari lectiu pot agreujar les desigualtats existents.
 - Segons la recerca, persisteixen els resultats acadèmics baixos, les diferències en la qualitat del temps fora d'horari lectiu, les dificultats de conciliació entre els horaris escolars i els familiars, i el fre al desenvolupament professional de les mares.
 - En el context català, la jornada contínua pot agreujar la segregació social del sistema educatiu entre escola pública i concertada, i també establir diferències dins de l'escola pública.

RESULTATS PRINCIPALS

4. Conclusions per a Catalunya

- A Catalunya no es donen les condicions necessàries per compactar la jornada lectiva amb èxit:
 - La desinversió educativa no garanteix recursos públics –ni locals ni autonòmics– per compensar la reducció de temps escolar,
 - Les famílies tampoc no poden compensar de forma majoritària les conseqüències de la compactació:
 - Supervisió adulta. El 45,2% de les mares i el 72,1% dels pares amb fills/es adolescents arriba a casa després de les sis de la tarda; abans de les 14.30h a casa només hi ha el 12,5% de les mares i el 3,7% dels pares. Només un de cada quatre avis i àvies ajuden habitualment en la cura dels néts i nétes.
 - Pagament d'activitats fora d'horari lectiu. El 60% de les llars catalanes té dificultats per arribar a final de mes. L'opció de sufragar més activitats fora d'horari escolar només és accessible per a les famílies amb més recursos econòmics (que representen una minoria) i per aquelles que viuen en municipis amb oferta d'activitats extraescolars de qualitat i accessible (oferta decreixent a causa de la situació econòmica dels ajuntaments).

PROPOSTES

Accions prioritàries

1. Ampliar els criteris d'avaluació de la compactació horària. A més de criteris acadèmics, l'avaluació del Departament d'Ensenyament ha d'incorporar, entre altres, dades sobre l'accessibilitat a activitats fora d'horari lectiu i sobre la supervisió adulta.
2. Establir un nou protocol per als projectes de canvi de jornada que incorpori tant millores en el procediment com en els requisits exigits als centres educatius. Adequació progressiva dels actuals centres amb jornada contínua als nous criteris.

PROPOSTES

Accions prioritàries

3. En entorns socials desfavorits o en territoris amb una oferta socioeducativa feble, contrarestar els efectes negatius del canvi de jornada garantint l'accés a serveis complementaris.
4. Aturar l'extensió de la jornada contínua a primària. Qualsevol canvi en la jornada escolar de primària s'hauria de fer amb més garanties i requisits, situació poc factible en l'actual context de desinversió educativa.